

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

22. veebruar 2022*

Eelotsusetaotlus – Õigusriik – Kohtute sõltumatus – ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 – Liidu õiguse esimus – Olukord, kus liikmesriigi kohtul puudub õigus kontrollida, kas riigisisene õigusnorm, mille selle liikmesriigi konstitutsioonikohus on põhiseadusele vastavaks tunnistanud, on kooskõlas liidu õigusega – Distsiplinaarmenetlus

Kohtuasjas C-430/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Curtea de Apel Craiova (Craiova apellatsioonikohus, Rumeenia) 7. juuli 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 14. juulil 2021, menetluses, mille algatamist taotles

RS,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen (ettekandja), kodade presidendid A. Arabadjiev, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin, I. Ziemele ja J. Passer, kohtunikud F. Biltgen, P. G. Xuereb, N. Piçarra, L. S. Rossi, N. Wahl, D. Gratsias ja M. L. Arastey Sahún,

kohtujurist: A. M. Collins,

kohtusekretär: ametnik C. Di Bella,

arvestades kirjalikku menetlust ja 23. novembri 2021. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Rumeenia valitsus, esindajad: E. Gane, L. Lițu ja L.-E. Bațagoi, keda abistas M. Manolache,
 - Belgia valitsus, esindajad: L. Van den Broeck, M. Jacobs ja C. Pochet,
 - Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman ja J. Langer,
 - Euroopa Komisjon, esindajad: P. J. O. Van Nuffel, I. Rogalski ja K. Herrmann,
- olles 20. jaanuari 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb ELL artikli 2 ja artikli 19 lõike 1 teise lõigu ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 47 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuasjas, milles menetletakse kaebust, millega RS vaidlustas tema abikaasa esitatud kaebuse alusel alustatud kriminaalmenetluse kestuse.

Õiguslik raamistik

Rumeenia põhiseadus

- 3 Rumeenia põhiseaduse (Constituția României) artikli 148 lõigetes 2 ja 4 on ette nähtud:

„(2) Pärast ühinemist muutuvad Euroopa Liidu aluslepingute sätted ja ühenduse muud siduvad õigusnormid nendega vastuolus olevate riigisiseste sätete suhtes esimuslikuks, arvestades ühinemisakti sätteid.

[...]

(4) Parlament, Rumeenia president, valitsus ja kohtud tagavad ühinemisaktist ja lõikest 2 tulenevate kohustuste täitmise.“

Kriminaalmenetluse seadustik

- 4 Kriminaalmenetluse seadustiku (codul de procedură penală) artiklis 488¹ on ette nähtud, et asjades, milles kriminaalmenetlus on pooleli, võib menetluse kiirendamiseks esitada kaebuse, kui menetluse algusest on möödunud vähemalt üks aasta.
- 5 Õigusi ja vabadusi puudutavaid asju lahendav kohtunik või pädev kohus peab selle seadustiku artikli 488⁵ alusel hindama, kas kriminaalmenetluse kestus on mõistlik, võttes arvesse hulka selles sättes nimetatud asjaolusid.
- 6 Nimetatud seadustiku artikli 488⁶ lõikes 1 on ette nähtud, et kui õigusi ja vabadusi puudutavaid asju lahendav kohtunik leiab, et kaebus on põhjendatud, määrab ta tähtaja, mille jooksul peab asja menetlev prokurör asja läbi vaatama.

Seadus nr 303/2004

- 7 28. juuni 2004. aasta seaduse nr 303/2004 kohtunike ja prokuröride staatuse kohta (Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 826, 13.9.2005) põhikohtuasja asjaoludele kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „seadus nr 303/2004“) artikli 99 punkti 5 kohaselt kujutab Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) otsuste järgimata jätmine endast distsiplinaarsüütegu.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 8 RSi suhtes viidi läbi kriminaalmenetlus, mille tulemusel mõisteti ta süüdi.
- 9 RSi abikaasa esitas 1. aprillil 2020 kuriteokaebuse, milles ta väitis muu hulgas, et prokurör ja kaks kohtunikku on selles kriminaalmenetluses toime pannud menetluse kuritarvitamise ja ametiseisundi kuritarvitamise kuriteod.
- 10 Kuna see kaebus puudutab ka kohtunikke ja prokuröri, kuulub selle läbivaatamine Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (Rumeenia kassatsioonikohtu juures tegutsev prokuratuur) raames loodud Secția pentru Investigarea Infracțiunilor din Justiție (kohtusüsteemis toime pandud süütegusid uuriv osakond, edaspidi „SIIJ“) pädevusse. SIIJi prokurör algatas 14. aprilli 2020. aasta määrusega selles kaebuses nimetatud kohtunike ja prokuröri suhtes kriminaalmenetluse seoses menetluse kuritarvitamise ja ametiseisundi kuritarvitamise kuritegudega.
- 11 RS esitas 10. juunil 2021 eelotsusetaotluse esitanud kohtule kriminaalmenetluse seadustiku artiklis 488¹ ja sellele järgnevas artiklites ette nähtud kaebuse, milles ta väitis, et ülalmainitud kuriteokaebuse alusel algatatud kriminaalmenetlus on kestnud liiga pikalt, ja taotles, et see kohus määraks tähtaja, mille jooksul peab kuriteokaebust menetlev prokurör selle kaebuse läbi vaatama.
- 12 Nimetatud kohus leiab, et talle esitatud kaebuse lahendamiseks peab ta analüüsima riigisiseseid õigusnorme, millega SIIJ loodi.
- 13 Ta märgib aga, et Euroopa Kohus on 18. mai 2021. aasta kohtuotsuses Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393) juba teinud otsuse neid riigisiseseid õigusnorme puudutavate küsimuste kohta.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et sellest kohtuotsusest tuleneb eelkõige, et liidu õigust ja täpsemalt ELL artiklit 2 ning artikli 19 lõike 1 teist lõiku tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisiseseid õigusnormid, millega nähakse ette prokuratuuris sellise spetsialiseerunud osakonna loomine, mille ainupädevusse kuulub kohtunike ja prokuröride toime pandud rikkumiste uurimine, ilma et sellise osakonna loomine oleks põhjendatud korrakohase õigusemõistmisega seotud objektiivsete ja kontrollitavate nõuetega ning ilma, et sellega kaasneksid spetsiifilised tagatised. Need tagatised peavad võimaldama ühest küljest kõrvaldada igasuguse riski, et seda osakonda kasutatakse kohtunike ja prokuröride tegevuse poliitilise kontrolli instrumendina, mis võib kahjustada nende sõltumatust, ja teisest küljest tagada, et selle pädevuse teostamisel kohtunike ja prokuröride suhtes järgitakse täielikult harta artiklitest 47 ja 48 tulenevaid nõudeid.
- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib veel, et nimetatud kohtuotsuse resolutsiooni punktis 7 otsustas Euroopa Kohus, et liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi põhiseadusliku tasandi õigusnormid, nii nagu neid on tõlgendanud selle liikmesriigi konstitutsioonikohus ja mille kohaselt ei ole madalama astme kohtul lubatud jätta omal algatusel kohaldamata riigisisest õigusnormi, mis kuulub komisjoni 13. detsembri 2006. aasta otsuse 2006/928/EÜ, millega nähakse ette kord, mille abil teha Rumeeniaga koostööd ja jälgida tema edusamme konkreetsete eesmärkide täitmisel kohtureformi alal ning korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses (ELT 2006, L 354, lk 56), kohaldamisalasse ja mille puhul see kohus leiab Euroopa Kohtu otsusest lähtuvalt, et see riigisisene õigusnorm on vastuolus selle otsusega või ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga.

- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab laiemalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale, mille kohaselt on iga riigisisene kohus kohustatud jätma tema menetluses olevas kohtuasjas kohaldamata iga riigisisese õigusnormi, mis on vastuolus vahetut õiguspõhise omava liidu õigusnormiga, ja samuti Euroopa Kohtu tehtud eelotsuste siduvusele.
- 17 Sellega seoses täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Rumeenia põhiseaduse artikli 148 lõigetes 2 ja 4 on ette nähtud liidu õigusnormide esimus.
- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob siiski esile, et Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) lükkas 8. juuni 2021. aasta kohtuotsusega nr 390/2021 põhjendamatuses tõttu tagasi vastuväite, et mitu SII-i reguleerivat õigusnormi on põhiseadusvastased.
- 19 Selles kohtuotsuses täpsustas Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) kõigepealt, et kuna Rumeenia õiguskorras piirab liidu õiguse esimuse tunnustamist nõue järgida riigi põhiseaduslikku identiteeti, on tema ülesanne tagada Rumeenia põhiseaduse ülimuslikkus Rumeenia territooriumil. Sellest tulenevalt leiab ta, et kuigi üldkohtul on õigus kontrollida riigisisese õigusnormi vastavust liidu õigusele, ei ole sellisel kohtul õigust kontrollida sellise riigisisese õigusnormi vastavust liidu õigusele, mille Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) on tunnistanud Rumeenia põhiseaduse artikliga 148 kooskõlas olevaks.
- 20 Peale selle on Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) leidnud, et 18. mai 2021. aasta kohtuotsuse Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393) resolutsiooni punkt 7 on Rumeenia põhiseaduse seisukohast alusetu. Ehkki selle seaduse artiklis 148 on sätestatud liidu õiguse esimus sellega vastuolus olevate riigisiseste sätete ees, ei kujuta otsuse 2006/928 alusel koostatud aruanded endast nende sisu ja tagajärgi arvestades nimelt liidu õigusnorme, mida liikmesriigi kohus peaks kohaldama esmajärjekorras, jättes nendega vastuolus oleva riigisisese õigusnormi kohaldamata.
- 21 Viimaseks on Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) samas 8. juuni 2021. aasta kohtuotsuses nr 390/2021 täpsustanud, et kui kohtud jätaksid omal algatusel kohaldamata riigisiseseid õigusnorme, mida nad peavad liidu õigusega vastuolus olevaks, samas kui teised kohtud kohaldaksid samu sätteid, pidades neid liidu õigusega kooskõlas olevaks, saaks õiguskindlus tõsiselt kahjustatud, see aga tooks kaasa õigusriigi põhimõtte rikkumise.
- 22 Selles kontekstis leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tal tuleb kindlaks teha, kas ta peab järgima Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) kohtupraktikat, nagu näeb ette Rumeenia õigus, või Euroopa Kohtu praktikat, selleks et otsustada, kas tal on õigus kontrollida SII-i loomise õigusnormide kooskõla liidu õigusega.
- 23 Lisaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui ta otsustab järgida Euroopa Kohtu praktikat ja annab hinnangu kõnealuste õigusnormide kooskõlale liidu õigusega, võidakse asjasse puutuvate kohtunike suhtes algatada distsiplinaarmenetlus ja nende ametivolitused võidakse peatada, sest Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) otsuse järgimata jätmine kujutab endast Rumeenia õiguse kohaselt distsiplinaarsüütegu. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas liidu õigusega ja eelkõige kohtute sõltumatuse põhimõttega on kooskõlas liikmesriigi õigusnormid, mis võimaldavad määrata distsiplinaarkaristuse kohtunikule, kes on liidu õiguse esimuse põhimõtte alusel kontrollinud riigisisese õigusnormi kooskõla liidu õigusega ja nõnda eiranud oma liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsust.

- 24 Ajakirjanduses avaldatud teabest ja Curtea de Apel Pitești (Pitești apellatsioonikohus, Rumeenia) käsutuses olevatest andmetest ilmneb veel, et juba on algatatud distsiplinaarmenetlus kohtuniku suhtes, kes leidis põhikohtuasjale sarnanevas menetluses, et Rumeenia õigusnormid, millega SIIJ loodi, on liidu õigusega vastuolus. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on aga kaheldav, kas selline distsiplinaarmenetlus on liidu õigusega kooskõlas.
- 25 Neil asjaoludel otsustas Curtea de Apel Craiova (Craiova apellatsioonikohus, Rumeenia) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas kohtute sõltumatuse põhimõttega, mis on tagatud ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus koostoimes ELL artikliga 2 ja [harta] artikliga 47, on vastuolus selline riigisisene säte nagu Rumeenia põhiseaduse artikli 148 lõige 2 tõlgenduses, mille sellele sättele andis Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) oma [8. juuni 2021. aasta] otsuses nr 390/2021 ja mille kohaselt ei ole liikmesriigi kohtutel õigust kontrollida, kas riigisisene säte, mis on Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) kohtuotsusega põhiseadusele vastavaks tunnistatud, on kooskõlas liidu õigusega?
2. Kas kohtute sõltumatuse põhimõttega, mis on tagatud ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus koostoimes ELL artikliga 2 ja [harta] artikliga 47, on vastuolus selline riigisisene säte nagu [seaduse nr 303/2004] artikli 99 punkt 5, mis võimaldab algatada kohtuniku suhtes distsiplinaarmenetluse ja kohaldada talle distsiplinaarkaristusi Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) otsuse järgimata jätmise eest, samas kui selle kohtuniku ülesanne on [esmajärjekorras kohaldada] liidu õigust, mitte Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) otsuse põhjendusi, st riigisisese õiguse säte, mis võtab kõnealuselt kohtunikult õiguse kohaldada Euroopa [...] Kohtu otsust, millel on tema arvates esimus?
3. Kas kohtute sõltumatuse põhimõttega, mis on tagatud ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus koostoimes ELL artikliga 2 ja [harta] artikliga 47, on vastuolus riigisisene kohtupraktika, mis keelab kohtunikul distsiplinaarkaristuse ähvardusel kohaldada Euroopa [...] Kohtu praktikat kriminaalmenetlustes, milles vaidluse esemeks on kriminaalmenetluse mõistlik kestus, [mida on silmas peetud kriminaalmenetluse seadustiku] artiklis 488¹“

Menetlus Euroopa Kohtus

- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palus Euroopa Kohtul lahendada käesolev eelotsusetaotlus kiirmenetluses või teise võimalusena kiirendatud menetluses, mis mõlemad on ette nähtud Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23a.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus põhjendas seda taotlust sellega, et käesoleva eelotsusetaotluse aluseks olev kohtuasi puudutab Rumeenia kohtute sõltumatuse tõsist kahjustamist ning põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormidega seotud ebakindlus võib mõjutada ELTL artikliga 267 loodud eelotsusemehhanismi raames toimuva õigusalse koostöö süsteemi toimimist.
- 28 Mis puudutab esiteks eelotsuse kiirmenetluse kohaldamise taotlust, siis Euroopa Kohtu esimene koda otsustas 30. juulil 2021 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist selle taotluse rahuldamata jätta.

- 29 Mis puudutab teiseks kiirendatud menetluse kohaldamise taotlust, siis tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu kodukorra artikli 105 lõige 1 näeb ette, et kui kohtuasja laad nõuab asja lahendamist lühikese aja jooksul, võib Euroopa Kohtu president eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlusel või erandkorras omal algatusel otsustada, olles ettekandja-kohtuniku ja kohtujuristi ära kuulanud, lahendada eelotsusetaotluse kiirendatud menetluses.
- 30 Euroopa Kohtu president otsustas 12. augustil 2021 pärast ettekandja-kohtuniku ja kohtujuristi ärakuulamist rahuldada taotluse lahendada käesolev eelotsusetaotlus kiirendatud menetluses.
- 31 Kui kohtuasi tekitab tõsise ebakindluse seoses liikmesriigi konstitutsioonilist õigust ja liidu õigust puudutavate põhjapanevate küsimustega, võib sellise kohtuasja erilisi asjaolusid arvestades nimelt olla vaja seda menetleda kodukorra artikli 105 lõike 1 kohaselt lühikese aja jooksul (Euroopa Kohtu presidendi 19. oktoobri 2018. aasta määrus Wightman jt, C-621/18, ei avaldata, EU:C:2018:851, punkt 10 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Võttes arvesse, et käesolevas eelotsusetaotluses tõstatatud küsimused Rumeenia üldkohtute ja konstitutsioonikohtu vaheliste suhete ning kohtute sõltumatuse põhimõtte ja liidu õiguse esimuse kohta on nii selle liikmesriigi jaoks kui ka liidu õiguskorra jaoks põhjapaneva tähtsusega, saab Euroopa Kohtu poolt lühikese aja jooksul antav vastus kõrvaldada eelotsusetaotluse esitanud kohtu tõsise ebakindluse, mistõttu on õigustatud selle kohtuasja menetlemine kodukorra artikli 105 lõikes 1 määratud tingimustel.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 33 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku koostoimes ELL artikliga 2 ja harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mille kohaselt ei ole liikmesriigi üldkohtutel õigust kontrollida selliste riigisiseste õigusnormide kooskõla liidu õigusega, mille selle liikmesriigi konstitutsioonikohus on tunnistanud vastavaks riigi põhiseaduse sättele, mis nõuab liidu õiguse esimuse põhimõtte järgimist.
- 34 Kuivõrd esimene küsimus puudutab harta artikli 47 tõlgendamist, on sissejuhatuseks oluline rõhutada, et õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile tunnustamine eeldab igal üksikjuhtumil, et isik, kes sellele viitab, tugineb liidu õigusega tagatud õigustele või vabadustele (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *État luxembourgeois* (õigus esitada kaebus maksuteabe taotluse peale), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punkt 55, ning 20. aprilli 2021. aasta kohtuotsus *Repubblica*, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 41) või et selle isiku suhtes toimub kriminaalmenetlus, mis kujutab endast liidu õiguse kohaldamist harta artikli 51 lõike 1 tähenduses (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus *Euro Box Promotion jt*, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 204).
- 35 Eelotsusetaotlusest ei nähtu aga, et RS tugineks õigusele, mis tal on liidu õigusnormi alusel, või et tema suhtes oleks algatatud kriminaalmenetlus, mis kujutab endast liidu õiguse kohaldamist.
- 36 Neil asjaoludel ei ole harta artikkel 47 iseenesest põhikohtuasjas kohaldatav.

- 37 Kuid kuna ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga kohustatakse kõiki liikmesriike kehtestama liidu õigusega hõlmatud valdkondades tõhusa kohtuliku kaitse tagamiseks vajalikud õiguskaitsevahendid eelkõige harta artikli 47 tähenduses, siis tuleb viimati nimetatud sätet ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tõlgendamisel siiski nõuetekohaselt arvesse võtta (20. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Liikmesriigi üldkohtute ja konstitutsioonikohtu vaheliste suhete kohta, mis on esimese küsimuse ese, tuleb meenutada, et kuigi kohtukorraldus liikmesriikides, sealhulgas konstitutsioonikohtu moodustamine, koosseis ja toimimine, kuulub liikmesriikide pädevusse, on liikmesriigid selle pädevuse teostamisel siiski kohustatud järgima kohustusi, mis tulenevad neile liidu õigusest ning täpsemalt ELL artiklitest 2 ja 19 (vt selle kohta 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 52, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 216).
- 39 ELL artiklist 19 tulenevate kohustuste kohta tuleb rõhutada, et see säte, mis täpsustab ELL artiklis 2 tunnustatud õigusriigi väärtust, teeb liikmesriikide kohtutele ja Euroopa Kohtule ülesandeks tagada liidu õiguse täielik kohaldamine kõikides liikmesriikides ning kohtulik kaitse, mis õigussubjektidele sellest õigusest tuleneb (24. juuni 2019. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 47, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 217).
- 40 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab iga liikmesriik selleks, et see kaitse oleks tagatud, ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohaselt tagama, et organid, kelle ülesandeks „kohtuna“ – liidu õiguses määratletud tähenduses – on liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamise küsimuste lahendamine ja kes kuuluvad seega selle liikmesriigi õiguskaitsevahendite süsteemi liidu õigusega hõlmatud valdkondades, vastaksid tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, mille hulka kuulub ka sõltumatuse nõue (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punktid 220 ja 221 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 41 ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tuleneval kohtute sõltumatuse nõudel on kaks aspekti. Esimene, väline aspekt eeldab, et asjasse puutuv organ täidab oma ülesandeid täiesti iseseisvalt, olemata kellegagi hierarhilises või alluvussuhtes ja saamata kelleltki korraldusi või juhiseid, ning et ta on seega kaitstud väljastpoolt tuleva sekkumise või surve eest, mis võib kahjustada selle organi liikmete otsustusvabadust ja mõjutada nende otsuseid. Teine, sisemine aspekt on seotud erapooletuse mõistega ja selle eesmärk on võrdse distantsi säilitamine menetlusosaliste ning huvidega, mis neist igaühel on menetluse eseme vastu. See aspekt nõuab objektiivseks jäämist ning muu huvi puudumist kohtuasja tulemuse vastu peale õigusnormi kohaldamise (vt selle kohta 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, punktid 72 ja 73, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 224).
- 42 Õigusriigi toimimist iseloomustava võimude lahususe põhimõtte kohaselt tuleb tagada kohtute sõltumatus eelkõige seadusandlikust ja täitevvõimust (19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 124, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 228).

- 43 Ent samamoodi, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 38 seoses kohtukorraldusega, ei pane ei ELL artikkel 2, artikli 19 lõike 1 teine lõik ega ükski muu liidu õigusnorm liikmesriikidele kohustust kehtestada konkreetset konstitutsioonilist mudelit riigivõimude vaheliste suhete ja vastasmõju reguleerimiseks, sealhulgas osas, mis puudutab nende pädevuse määratlemist ja piiritlemist. ELL artikli 4 lõike 2 kohaselt austab liit nimelt liikmesriikide rahvuslikku identiteeti, mis on omane nende poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele. Sellele vaatamata peavad liikmesriigid oma konstitutsioonilise mudeli valikul muu hulgas järgima nendest liidu õigusnormidest tulenevat kohtute sõltumatuse nõuet (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 229 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Neil asjaoludel ei ole ei ELL artikliga 2, artikli 19 lõike 1 teise lõiguga ega otsusega 2006/928 vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mille kohaselt on konstitutsioonikohtu otsused üldkohtutele siduvad, tingimusel et liikmesriigi õigus tagab nimetatud konstitutsioonikohtu sõltumatuse eelkõige seadusandlikust ja täidesaatsvast võimust, nagu see on nende sätete kohaselt nõutav. Seevastu juhul, kui liikmesriigi õigus seda sõltumatust ei taga, on sellised liikmesriigi õigusnormid või praktika liidu õigusnormidega vastuolus, kuna niisugune konstitutsioonikohus ei suuda tagada tõhusat kohtulikku kaitset, mida nõuab ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 230).
- 45 Eeltoodust tuleneb, et kui eelmises punktis kirjeldatud olukord välja arvata, ei ole ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mis näevad ette, et liikmesriigi üldkohtute jaoks on selle riigi konstitutsiooniõiguse alusel siduv sama liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsus, milles leitakse, et teatavad riigisisised õigusnormid on kõnealuse liikmesriigi põhiseadusega kooskõlas.
- 46 Sama järeldus ei saa siiski kehtida juhul, kui selliste õigusnormide või praktika kohaldamine välistab täielikult nende üldkohtute pädevuse kontrollida selliste riigisiseste õigusnormide kooskõla liidu õigusega, mille selle liikmesriigi konstitutsioonikohus on tunnistanud vastavaks riigi põhiseaduse sättele, mis näeb ette liidu õiguse esimuse.
- 47 Euroopa Kohus on oma väljakujunenud praktikas EMÜ asutamislepingu kohta nimelt juba leidnud, et erinevalt tavalistest rahvusvahelistest lepingutest on ühenduse asutamislepingud loonud uue omaenda õiguskorra, mis asutamislepingu jõustumisel muutub liikmesriikide õigussüsteemide lahutamatuks osaks ja mida nende kohtud on kohustatud kohaldama. Liikmesriigid on selle uue, oma institutsioonidega õiguskorra kasuks piiranud oma suveräänseid õigusi asutamislepingutega määratletud valdkondades ja selle subjektide hulka kuuluvad nii liikmesriigid kui ka nende kodanikud (vt selle kohta 5. veebruari 1963. aasta kohtuotsus van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, lk 23; 15. juuli 1964. aasta kohtuotsus Costa, 6/64, EU:C:1964:66, lk 1158 ja 1159, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 245).
- 48 Nõnda tõdes Euroopa Kohus 15. juuli 1964. aasta kohtuotsuses Costa (6/64, EU:C:1964:66, lk 1158–1160), et EMÜ asutamislepinguga loodud omaenda õiguskord, mida liikmesriigid vastastikku tunnustavad, toob kaasa selle, et liikmesriigid ei saa võtta selle õiguskorra suhtes hilisemat ühepoolset meedet ega vaidlustada EMÜ asutamislepingust tulenevat õigust, tuginedes riigisisese õiguse normidele, millised need ka ei oleks, ilma et nad võtaksid sellelt õiguselt ühenduse olemuse ja seaksid kahtluse alla ühenduse enda õigusliku aluse. Lisaks rõhutas Euroopa Kohus, et ühenduse õiguse rakendusjõud ei tohi liikmesriigiti erineda sõltuvalt hilisematest

riigisisestest õigusaktidest, sest see ohustaks EMÜ asutamislepingu eesmärkide saavutamist, ega põhjustada asutamislepinguga keelatud diskrimineerimist kodakondsuse alusel (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 246).

- 49 Neid liidu õiguskorra põhitunnuseid ja selle õiguskorra järgimise olulisust kinnitas ka EMÜ asutamislepingu muutmise lepingute ja eelkõige Lissaboni lepingu tingimusteta ratifitseerimine. Viimati nimetatud lepingu vastuvõtmisel pidas liikmesriikide valitsuste esindajate konverents vajalikuks oma deklaratsioonis nr 17 ülimuslikkuse kohta, mis on lisatud Lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile (ELT 2012, C 326, lk 346), sõnaselgelt märkida, et „vastavalt Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud praktikale on aluslepingud ja liidu poolt aluslepingute alusel vastu võetud õigusaktid liikmesriikide õiguse suhtes ülimuslikud nimetatud kohtupraktikaga kehtestatud tingimustel“ (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 248).
- 50 Pärast Lissaboni lepingu jõustumist on Euroopa Kohus järjepidevalt kinnitanud liidu õiguse esimuse põhimõtet käsitlevat varasemat kohtupraktikat, mis kohustab kõiki liikmesriikide asutusi tagama erinevate liidu õigusnormide täieliku mõju, kuna liikmesriikide õigus ei saa mõjutada nende erinevate normide toimet nende liikmesriikide territooriumil (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 250 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 51 Sellest kohtupraktikast tuleneb, et liidu õiguse esimuse põhimõtte kohaselt ei tohi asjaolu, et liikmesriik tugineb riigisisestele õigusnormidele, isegi kui need on põhiseaduse sätted, kahjustada liidu õiguse ühtsust ja tõhusust. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on liidu õiguse esimuse põhimõttega kaasnev mõju nimelt siduv kõigile liikmesriigi organitele, ilma et seda saaksid muu hulgas takistada riigisisesed sätted, sealhulgas need, mis tulenevad põhiseadusest (17. detsembri 1970. aasta kohtuotsus Internationale Handelsgesellschaft, 11/70, EU:C:1970:114, punkt 3, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 251).
- 52 Seega, arvestades, et Euroopa Kohtul on ainupädevus anda liidu õiguse lõplik tõlgendus (vt selle kohta 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus Moldova Vabariik, C-741/19, EU:C:2021:655, punkt 45), tuleb Euroopa Kohtul seda pädevust teostades täpsustada liidu õiguse esimuse põhimõtte ulatust liidu õiguse asjakohaste sätete seisukohast, mistõttu ei saa see ulatus sõltuda riigisiseste õigusnormide tõlgendusest ega sellest, kuidas liikmesriigi kohus tõlgendab liidu õigusnorme, kui tema tõlgendus ei vasta Euroopa Kohtu tõlgendusele (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 254).
- 53 Siinkohal on oluline meenutada seda, et liidu õiguse esimuse põhimõtte paneb liikmesriigi kohtule, kelle ülesanne on oma pädevuse piires kohaldada liidu õigusnorme, kohustuse – kui ta ei saa tõlgendada riigisiseseid õigusnorme kooskõlas liidu õiguse nõuetega – tagada sellest õigusest tulenevate nõuete täielik toime tema menetluses olevas kohtuasjas, jättes vajaduse korral omal algatusel kohaldamata mis tahes – ka hilisema – riigisisese õigusnormi või praktika, mis on vastuolus vahetut õigusmõju omava liidu õigusnormiga, ja tal ei ole vaja taotleda või oodata selle õigusnormi või praktika eelnevat kõrvaldamist seadusandliku või muu põhiseadusliku menetluse teel (vt selle kohta 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsus Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 24;

24. juuni 2019. aasta kohtuotsus *Popławski*, C-573/17, EU:C:2019:530, punktid 61 ja 62, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus *Euro Box Promotion jt*, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 252).

- 54 Nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 39, tuleb seda kõikide vahetut õigusmõju omavate liidu õigusnormide täies ulatuses kohaldamise kohustust pidada möödapääsmatuks, et tagada liidu õiguse täielik kohaldamine kõikides liikmesriikides, nagu seda nõuab ELL artikli 19 lõige 1.
- 55 Selle kohustuse täitmine on vajalik ka selleks, et tagada, et liikmesriigid oleksid aluslepingute ees võrdsed, mis välistab võimaluse, et liikmesriigid võtavad selle õiguskorra suhtes mis tahes ühepoolseid meetmeid (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus *Euro Box Promotion jt*, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 249), ning väljendab ELL artikli 4 lõikes 3 mainitud lojaalse koostöö põhimõtet, mis kohustab jätma kohaldamata iga riigisisese õigusnormi, mis on sellega vastuolus, olgu kõnealune õigusnorm siis vastu võetud enne vahetut õigusmõju omavat liidu normi või pärast seda (vt selle kohta 8. septembri 2010. aasta kohtuotsus *Winner Wetten*, C-409/06, EU:C:2010:503, punkt 55, ja 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus *Whiteland Import Export*, C-308/19, EU:C:2021:47, punkt 31).
- 56 Käesoleval juhul leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasja lahendamiseks tuleb tal hinnata, kas riigisisised õigusnormid, millega SIIJ loodi, on kooskõlas ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga ja otsuse 2006/928 lisas sätestatud konkreetsete eesmärkidega kohtureformi alal ning korruptsioonivastases võitluses.
- 57 Neil asjaoludel tuleb ühelt poolt meelde tuletada, et Euroopa Kohtul on juba olnud võimalus otsustada, et niisugused riigisisised õigusnormid kuuluvad otsuse 2006/928 kohaldamisalasse ja järelikult peavad need järgima liidu õigusest, eelkõige ELL artiklist 2 ning artikli 19 lõikest 1 tulenevaid nõudeid (vt selle kohta 18. mai 2021. aasta kohtuotsus *Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt*, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 183 ning 184).
- 58 Teiselt poolt, kuna nii ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik kui ka käesoleva kohtuotsuse punktis 56 nimetatud eesmärgid on sõnastatud selgelt ja täpselt ning nendega ei kaasne ühtegi tingimust, on neil vahetu õigusmõju (vt selle kohta 18. mai 2021. aasta kohtuotsus *Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt*, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 249 ja 250, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus *Euro Box Promotion jt*, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 253).
- 59 Sellest järeldub, et kui riigisiseseid õigusnorme ei ole võimalik tõlgendada kooskõlas nimetatud sättega või nimetatud eesmärkidega, siis peavad Rumeenia üldkohtud jätma need riigisisised õigusnormid omal algatusel kõrvale.
- 60 Sellega seoses tuleb tõepoolest märkida, et vastavalt asjakohasele riigisisesele õiguslikule raamistikule, nagu seda on kirjeldanud eelotsusetaotluse esitanud kohus, on need üldkohtud põhimõtteliselt pädevad hindama Rumeenia õigusnormide kooskõla viidatud liidu õigusnormidega, ilma et nad peaksid selleks esitama oma liikmesriigi konstitutsioonikohtule vastavasisulist taotlust.

- 61 Ent eelotsusetaotlusest nähtub ka, et üldkohtutel ei ole seda pädevust, kui nende riigi konstitutsioonikohus on otsustanud, et kõnealused õigusnormid on kooskõlas selle riigi põhiseaduse sättega, mis näeb ette liidu õiguse esimuse, kuna need kohtud on kohustatud seda konstitutsioonikohtu otsust järgima.
- 62 Selles kontekstis on oluline meenutada, et pädevus teha liidu õiguse kohaldamise ajal kõik, mis on vajalik, et jätta kohaldamata riigisisene õigusnorm või praktika, mis võib takistada vahetut õigusmõju omavate liidu õigusnormide täielikku toimet, on lahutamatu osa liidu kohtu ülesandest, mis lasub liikmesriigi kohtul, kes oma pädevuse piires neid norme peab kohaldama, mistõttu kujutab selle pädevuse teostamine endast tagatist, mis olemuslikult kuulub ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tuleneva kohtute sõltumatuse juurde (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 257).
- 63 Järelikult on nende liidu õiguse olemusest tulenevate nõuetega vastuolus mis tahes riigisisese õigusnormid või praktika, mis võivad vähendada liidu õiguse tõhusust seeläbi, et ei anna kohtule, kes on pädev seda õigust kohaldama, volitusi teha selle kohaldamise ajal kõik vajalik, et jätta kohaldamata riigisisese õigusnormid, mis võivad takistada vahetult kohaldatavate liidu õigusnormide täielikku toimet (vt selle kohta 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsus Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 22, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 258). Sellise olukorraga on tegemist liidu õigusnormi ja riigisisese seaduse vahelise vastuolu korral, kui vastuolu lahendamine on asutusele, kes ei ole liidu õiguse kohaldamist tagav kohus ja kellel on omaenda kaalutusõigus (vt selle kohta 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsus Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 23, ning 22. juuni 2010. aasta kohtuotsus Melki ja Abdeli, C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 44).
- 64 Lisaks tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artikliga 267 kehtestatud eelotsusemehhanismi eesmärk tagada, et liidu õigusel oleks kõigis olukordades sama toime kõigis liikmesriikides, ennetades nõnda tõlgendamislahknevuste teket liidu õigusnormide kohaldamisel liikmesriikide kohtute poolt, ning tagada see kohaldamine. Selleks pakub nimetatud artikkel liikmesriigi kohtule vahendi raskuste kõrvaldamiseks, mida võib tekitada nõue tagada liidu õigusele liikmesriikide kohtusüsteemides täielik toime. Liikmesriikide kohtutel on seega väga ulatuslik õigus või lausa kohustus pöörduda Euroopa Kohtu poole, kui nad leiavad, et nende lahendada olevas asjas on tekkinud küsimusi, mis puudutavad liidu õigusnormide tõlgendamist või nende kehtivuse hindamist ning mille kohta nad peavad seisukoha võtma (16. detsembri 2021. aasta kohtuotsus AB jt (amnestia tühistamine), C-203/20, EU:C:2021:1016, punkt 49 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 65 Seetõttu satuks eelotsusemehhanismi abil loodud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö ning niisiis ka liidu õiguse tõhusus ohtu, kui liikmesriigi konstitutsioonikohtule esitatud põhiseadusvastasuse vastuväite tulemus võiks heidutada liidu õigusega reguleeritavat õigusvaidlust lahendavat liikmesriigi kohtunikku kasutamast talle ELTL artikliga 267 antud õigust või olenevalt asjaoludest täitmast talle selle artikliga pandud kohustust esitada Euroopa Kohtule küsimusi liidu õigusaktide tõlgendamise või kehtivuse kohta, et ta saaks otsustada, kas riigisisene õigusnorm on liidu õigusega kooskõlas või mitte (vt selle kohta 22. juuni 2010. aasta kohtuotsus Melki ja Abdeli, C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 45; 5. juuli 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, punkt 25, ning 23. novembri 2021. aasta kohtuotsus IS (eelotsusetaotluse õigusvastasus), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 73).

- 66 Ent juhul, kui liikmesriigi konstitutsioonikohus on otsustanud, et teatavad õigusnormid on kooskõlas riigi põhiseaduse sättega, mis näeb ette liidu õiguse esimuse, takistaks selline riigisisene õigusnorm või praktika, nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 61, kõnealuste liidu õigusnormide täielikku toimet, kuna see ei võimaldaks üldkohtul, kes peab tagama liidu õiguse kohaldamise, endal hinnata nende õigusnormide kooskõla selle õigusega.
- 67 Sellise riigisisese õigusnormi või praktika kohaldamine kahjustaks ka eelotsusemehhanismi abil loodud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö tõhusust, heidutades vaidlust lahendavat üldkohut pöördumast eelotsusetaotlusega Euroopa Kohtu poole, selleks et täita asjasse puutuva liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsuseid.
- 68 Eelnevates punktides esitatud järeldused on iseäranis asjakohased sellises olukorras, mida on kirjeldanud eelotsusetaotluse esitanud kohus ja milles liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsusega keeldutakse järgimast Euroopa Kohtu eelotsust, tuginedes eelkõige oma liikmesriigi põhiseaduslikule identiteedile ja arusaamale, et Euroopa Kohus on ületanud oma pädevust.
- 69 Selle kohta tasub tõepoolest märkida, et Euroopa Kohtul võib tekkida ELL artikli 4 lõike 2 alusel vajadus kontrollida, kas liidu õigusest tulenev kohustus kahjustab liikmesriigi rahvuslikku identiteeti (vt selle kohta 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus *Torresi*, C-58/13 ja C-59/13, EU:C:2014:2088, punkt 58, ning 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus *Coman jt*, C-673/16, EU:C:2018:385, punkt 46).
- 70 Seevastu ei ole selle sätte eesmärk ega tagajärg lubada liikmesriigi konstitutsioonikohtul jätta kohaldamata liidu õigusnormi, eirates eelkõige talle ELL artikli 4 lõigetest 2 ja 3 ning artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi, põhjendusel et see norm eirab kõnealuse liikmesriigi rahvuslikku identiteeti niisugusena, nagu selle on määratlenud liikmesriigi konstitutsioonikohus.
- 71 Kui liikmesriigi konstitutsioonikohus leiab, et liidu teisese õiguse säte, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, eirab kohustust austada selle liikmesriigi rahvuslikku identiteeti, tuleb sellel konstitutsioonikohtul menetlus peatada ja esitada Euroopa Kohtule ELTL artikli 267 alusel eelotsusetaotlus selle sätte kehtivuse hindamiseks ELL artikli 4 lõike 2 seisukohalt, kuna ainult Euroopa Kohtul on pädevus tuvastada liidu õigusakti kehtetus (vt selle kohta 22. oktoobri 1987. aasta kohtuotsus *Foto-Frost*, 314/85, EU:C:1987:452, punkt 20, ning 3. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus *Inuit Tapiriit Kanatami jt vs. parlament ja nõukogu*, C-583/11 P, EU:C:2013:625, punkt 96).
- 72 Lisaks, kuna Euroopa Kohtul on ainupädevus anda liidu õiguse lõplik tõlgendus, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 52, ei saa liikmesriigi konstitutsioonikohus omaenda tõlgenduse põhjal, mis ta andis liidu õigusnormidele, sealhulgas ELTL artiklile 267, õiguspäraselt järeldada, et Euroopa Kohus on teinud kohtuotsuse, mis väljub tema pädevuse piirest, ja seetõttu keelduda Euroopa Kohtu tehtud eelotsust järgimast.
- 73 Seoses sellega olgu meenutatud, et ELTL artiklis 267 ette nähtud eelotsusemenetlus, mis on aluslepingutega kehtestatud kohtusüsteemi alustala, loob Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise dialoogi, mille eesmärk on tagada liidu õiguse tõlgendamise ühtsus ning võimaldada seeläbi kindlustada selle järjepidevus, täielik toime ja autonoomia ning lõpuks ka aluslepingutega kehtestatud õiguse ainuomane olemus (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga), EU:C:2014:2454, punkt 176, ning 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus *Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi*, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 27).

- 74 Selles menetluses tehtud kohtuotsus on liikmesriigi kohtule põhikohtuasja lahendamisel siduv liidu õiguse tõlgenduse küsimustes (vt selle kohta 3. veebruari 1977. aasta kohtuotsus Benedetti, 52/76, EU:C:1977:16, punkt 26, ning 11. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Weiss jt, C 493/17, EU:C:2018:1000, punkt 19).
- 75 Liikmesriigi kohus, kes on kasutanud talle ELTL artikli 267 teise lõiguga antud volitusi, peab seega vajaduse korral kalduma kõrvale liikmesriigi kõrgema kohtu hinnangutest, kui ta leiab Euroopa Kohtu tõlgenduse alusel, et need hinnangud ei ole kooskõlas liidu õigusega, jättes vajaduse korral kohaldamata riigisisese õigusnormi, mis kohustab teda järgima selle kõrgema kohtu otsuseid (vt selle kohta 5. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus Elchinov, C-173/09, EU:C:2010:581, punktid 30 ja 31).
- 76 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et seda lahendust tuleb kasutada ka juhul, kui üldkohus on riigisisese menetlusnormi alusel seotud oma riigi konstitutsioonikohtu otsusega, mida ta peab liidu õigusega vastuolus olevaks (vt selle kohta 15. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus Križan jt, C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 71).
- 77 Lisaks, kuna tõlgendus, mille Euroopa Kohus talle ELTL artikliga 267 antud pädevust kasutades liidu õigusnormile annab, selgitab ja täpsustab selle normi tähendust ning ulatust, nagu seda peab või oleks pidanud mõistma ja kohaldama alates normi jõustumise hetkest (vt selle kohta 27. märtsi 1980. aasta kohtuotsus Denkavit italiana, 61/79, EU:C:1980:100, punkt 16, ja 18. novembri 2021. aasta kohtuotsus État belge (pilootide väljaõpe), C-413/20, EU:C:2021:938, punkt 53), tuleb asuda seisukohale, et üldkohus peab liidu õigusnormide täieliku toime tagamiseks jätma tema menetluses olevas vaidluses kõrvale hinnangud, mille on andnud selle liikmesriigi konstitutsioonikohus, kes on keeldunud järgimast Euroopa Kohtu tehtud eelotsust, isegi kui see eelotsus ei ole tehtud vastuseks eelotsusetaotlusele, mille see üldkohus on esitanud seoses sellesama vaidlusega.
- 78 Eeltoodut arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku koostoimes ELL artikliga 2 ning artikli 4 lõigetega 2 ja 3, ELTL artikliga 267 ja liidu õiguse esimuse põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mille kohaselt ei ole liikmesriigi üldkohtutel õigust kontrollida selliste riigisiseste õigusnormide kooskõla liidu õigusega, mille selle liikmesriigi konstitutsioonikohus on tunnistanud vastavaks selle riigi põhiseaduse sättele, mis nõuab liidu õiguse esimuse põhimõtte järgimist.

Teine ja kolmas küsimus

- 79 Teise ja kolmanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku koostoimes ELL artikliga 2 ja harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mis võimaldavad võtta liikmesriigi kohtuniku distsiplinaarvastutusele põhjusel, et ta on kohaldanud liidu õigust, nii nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, ja kaldunud seejuures kõrvale kõnealuse liikmesriigi konstitutsioonikohtu praktikast, mis on vastuolus liidu õiguse esimuse põhimõttega.
- 80 Kõigepealt tuleb meenutada, et harta artikkel 47 ei ole põhikohtuasjas iseenesest kohaldatav, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 36.

- 81 Nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 41, nõuab ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik, et tuleb säilitada nende organite sõltumatus ja erapooletus, kellel võib olla tarvis lahendada liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamise küsimusi.
- 82 Need liidu õigusega nõutavad sõltumatuse ja erapooletuse tagatised eeldavad aga selliste õigusnormide olemasolu, mis võimaldavad ümber lükata õigussubjektide mis tahes põhjendatud kahtlused selles suhtes, kas asjasse puutuvad organid on väljaspool väliste tegurite haardeulatust, ja selles, kas nad on vastanduvate huvide suhtes neutraalsed (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 225 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 83 Mis puudutab täpsemalt distsiplinaarvastutust, millele üldkohtute kohtunikud võidakse kõnealuste riigisiseste õigusnormide alusel võtta, kui nad konstitutsioonikohtu otsuseid ei järgi, siis on tõsi, et kohtute sõltumatuse kaitse ei saa täielikult välistada seda, et kohtuniku distsiplinaarvastutus võib teatud täiesti erandlikel juhtudel tekkida tema tehtud kohtulahendite tõttu. On nimelt selge, et sellise sõltumatuse nõude eesmärk ei ole toetada kohtunike võimalikke raskeid ja täiesti lubamatuid käitumisviise, mis seisnevad näiteks selles, et nad tahtlikult ja pahauskselt või eriti raske ja jämeda hooletuse tõttu eiravad riigisiseseid ja liidu õigusnorme, mille järgimise nad peavad tagama, või et nad tegutsevad meelevaldselt või keelduvad õigusemõistmisest, kui neil õigusemõistmise ülesande kandjana on tarvis lahendada vaidlusi, millega õigussubjektid on nende poole pöördunud (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 137, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 238).
- 84 Selleks, et säilitada kohtute sõltumatus ning välistada, et distsiplinaarkorda võidakse selle õiguspärastest eesmärkidest eemale juhtida ja kasutada kohtulahendite poliitiliseks kontrollimiseks või kohtunikele surve avaldamiseks, on siiski oluline, et ainuüksi asjaolu, et kohtulahend sisaldab võimalikku viga riigisiseste ja liidu õigusnormide tõlgendamisel ning kohaldamisel või faktiliste asjaolude ja tõendite hindamisel, ei saaks kaasa tuua asjaomase kohtuniku distsiplinaarvastutust (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 138, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 239).
- 85 Liikmesriikide kohtunike sõltumatusele omane tagatis on ka asjaolu, et nende kohtunike suhtes ei alkatata distsiplinaarmenetlust või neile ei määrata distsiplinaarkaristusi selle eest, et nad on teostanud nende ainupädevuses olevat õigust pöörduda ELTL artikli 267 alusel Euroopa Kohtu poole (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 227 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 86 Järelikult on tähtis, et kohtuniku distsiplinaarvastutusele võtmise kohtulahendi eest piirduks täiesti erandlike juhtudega, nagu need, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 83, ja et see oleks piiritletud objektiivsete ning kontrollitavate kriteeriumidega, mis on seotud korrakohasest õigusemõistmisest tuletatud nõuetega, ja tagatistega, mille eesmärk on vältida mis tahes ohtu, et kohtulahendite sisule avaldatakse välist survet, ning võimaldaks seega kõrvaldada õigussubjektide mis tahes põhjendatud kahtlused selles, kas asjaomased kohtunikud on väljaspool väliste tegurite haardeulatust ja vastanduvate huvide suhtes neutraalsed (15. juuli 2021. aasta

kohtuotsus komisjon vs. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 139, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 240).

- 87 Sellest jäeldub, et ELL artiklit 2 ja artikli 19 lõike 1 teist lõiku tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mille kohaselt võetakse liikmesriigi kohtunik distsiplinaarvastutusele selle liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsuste mis tahes eiramise eest (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 242).
- 88 Esimesele küsimusele antud vastust arvestades oleks liikmesriigi kohtute sõltumatuse kahjustamine, mida liikmesriigi sellised õigusnormid või praktika kaasa tooksid, vastuolus ka liikmesriikide võrdsuse ning liidu ja liikmesriikide lojaalse koostöö põhimõttega, mida on tunnustatud ELL artikli 4 lõigetega 2 ja 3, ELTL artikliga 267 ja liidu õiguse esimuse põhimõttega, juhul kui liikmesriigi kohtuniku distsiplinaarvastutusele võtmist põhjendatakse asjaoluga, et see kohtunik on jätnud kohaldamata kõnealuse liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsuse, millega konstitutsioonikohus keeldus järgimast Euroopa Kohtu tehtud eelotsust.
- 89 Selline tõlgendus peab paika seda enam, et liikmesriigi kohtuniku selline distsiplinaarvastutusele võtmine võib võimendada liidu õiguse nõuete rikkumist riigisiseste õigusnormidega, millest tuleneb, et liikmesriigi üldkohtutel ei ole õigust analüüsida selliste riigisiseste õigusnormide kooskõla liidu õigusega, mille selle liikmesriigi konstitutsioonikohus on Euroopa Kohtu tehtud eelotsust eirates tunnistanud vastavaks selle riigi põhiseaduse sättele, mis näeb ette liidu õiguse esimuse (vt analoogia alusel 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 259).
- 90 Lisaks, kuigi Rumeenia valitsus märkis kohtuistungil, et teises ja kolmandas küsimuses viidatud riigisisese õigusnormi alusel ei ole määratud ühtegi karistust, tuleb meenutada, et ainuüksi distsiplinaaruurimise algatamise perspektiiv kui selline võib avaldada survet neile, kelle ülesanne on õigusemõistmine (vt selle kohta 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 199).
- 91 Eelotsusetaotluses esitatud andmetest ei ilmne aga, et seaduse nr 303/2004 artikli 99 punktis 5 ette nähtud vastutus, mida kohaldatakse liikmesriigi üldkohtute kohtunikele Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) otsuste järgimata jätmise eest, sõltuks tingimustest, mis võimaldavad tagada, et see vastutus piirdub käesoleva kohtuotsuse punktis 83 nimetatud täiesti erandlike juhtudega, nagu nähtuvalt käesoleva kohtuotsuse punktides 84 ja 86 meenutatust on nõutud ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus.
- 92 Lisaks tuleb märkida, et Euroopa Kohus juba tuvastas 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsuse Euro Box Promotion jt (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034) punktis 241, et selle kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasjades esitatud eelotsusetaotlustest ei ilmnenu, et see vastutus oleks piiratud selliste juhtudega.
- 93 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele ja kolmandale küsimusele vastata, et ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku koostoimes ELL artikliga 2 ning artikli 4 lõigetega 2 ja 3, ELTL artikliga 267 ja liidu õiguse esimuse põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mis võimaldavad võtta liikmesriigi kohtuniku

distsiplinaarvastutusele põhjusel, et ta on kohaldanud liidu õigust, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, ja kaldunud seejuures kõrvale kõnealuse liikmesriigi konstitutsioonikohtu praktikast, mis on vastuolus liidu õiguse esimuse põhimõttega.

Kohtukulud

- 94 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku koostoimes ELL artikliga 2 ning artikli 4 lõigetega 2 ja 3, ELTL artikliga 267 ja liidu õiguse esimuse põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mille kohaselt ei ole liikmesriigi üldkohtutel õigust kontrollida selliste riigisiseste õigusnormide kooskõla liidu õigusega, mille selle liikmesriigi konstitutsioonikohus on tunnistanud vastavaks selle riigi põhiseaduse sättele, mis nõuab liidu õiguse esimuse põhimõtte järgimist.
2. ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku koostoimes ELL artikliga 2 ning artikli 4 lõigetega 2 ja 3, ELTL artikliga 267 ja liidu õiguse esimuse põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mis võimaldavad võtta liikmesriigi kohtuniku distsiplinaarvastutusele põhjusel, et ta on kohaldanud liidu õigust, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, ja kaldunud seejuures kõrvale kõnealuse liikmesriigi konstitutsioonikohtu praktikast, mis on vastuolus liidu õiguse esimuse põhimõttega.

Allkirjad